

Instytut Pamięci Narodowej

[https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/236338,Uroczystosci-w-Wierzchoslawicach-w-152-rocznice-urodzin-Winc
entego-Witosa.html](https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/236338,Uroczystosci-w-Wierzchoslawicach-w-152-rocznice-urodzin-Winc
entego-Witosa.html)
27.02.2026, 05:06

[Następny](#)

[Powrót](#)

Uroczystości w Wierzchosławicach w 152. rocznicę urodzin Wincentego Witosa

25 stycznia 2026 r. w Wierzchosławicach odbyły się uroczystości zorganizowane w związku ze 152. rocznicą urodzin Wincentego Witosa. Instytut Pamięci Narodowej reprezentowali zastępca prezesa dr Mateusz Szpytma i dyrektor krakowskiego Oddziału dr hab. Filip Musiał.

25.01.2026

[Ruch ludowy Wincenty Witos](#)

Obchody zainaugurowała Msza św. w kościele parafialnym w Wierzchosławicach, odprawiona w intencji Wincentego Witosa, wieloletniego działacza ruchu ludowego, jednego z głównych budowniczych II Rzeczypospolitej. Po nabożeństwie, w asyście pocztów sztandarowych, delegacje złożyły kwiaty na grobie Stanisława Mierzwę i Wincentego Witosa, a także zapaliły znicze pamięci przy jego popiersiu. Na zakończenie odbyło się spotkanie ludowców. W swoim wystąpieniu dr Szpytma mówił m.in. o tegorocznych planach Instytutu dotyczących upamiętniania zasłużonych ludowców – ofiar totalitaryzmów.

W ramach obchodów odbył się koncert patriotyczny Chóru „Angel Voice” ze Szkoły Podstawowej im. W. Witosa w Rudce oraz dyskusja „Wincenty Witos, droga do niepodległości”.

Organizatorami wydarzenia były: Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa, Polskie Stronnictwo Ludowe, Wojewoda Małopolski, Instytut Wincentego Witosa, Wójt Gminy Wierzchosławice, Muzeum Wincentego Witosa w Wierzchosławicach Oddział Muzeum Ziemi Tarnowskiej oraz rodzina Wincentego Witosa.

* * *

Tomasz Bereza: Premier państwowiec. Wincenty Witos (1874–1945)

W 1903 r. Stronnictwo Ludowe zostało przekształcone w Polskie Stronnictwo Ludowe, a dwudziestodwuletni Wincenty Witos znalazł się w jego Radzie Naczelnej. Kolejne lata, dzięki zaangażowaniu w życie publiczne, przyniosły mu awans do grona liderów polskiego ruchu ludowego.

Dzieciństwo Wincentego Witosa, najstarszego z dzieci Wojciecha i Katarzyny ze Sroków, upłynęło w sposób typowy dla potomstwa małych galicyjskich chłopów. Priorytetem była pomoc w gospodarstwie. Do szkoły poszedł w wieku dziesięciu lat i uczęszczał do niej zaledwie „trzy zimy”. Jego wybitne zdolności i ciekawość świata dostrzegali nauczyciele, ale i rówieśnicy. Z uwagi na sytuację materialną rodziny po ukończeniu szkoły elementarnej dalszej nauki nie mógł już kontynuować, wiedzę o świecie i umiejętności zdobywał poprzez samokształcenie.

Publicysta i działacz ruchu ludowego

W wieku siedemnastu lat zaczął czytać prasę ludową, a cztery lata później, w roku 1895, napisał pierwszy artykuł do „Przyjaciela Ludu”. Jego aktywność społeczna i polityczna wzmożła się po zakończeniu służby wojskowej. Wstąpił do Stronnictwa Ludowego, kontynuował działalność

publicystyczną, kładąc w swoich artykułach nacisk na poprawę warunków egzystencji chłopów, rozwój świadomości oraz adekwatną reprezentację mieszkańców wsi we władzach lokalnych i krajowych. Dużą wagę przywiązywał do rozwoju oświaty, przypisując szkole rolę kreatora świadomości narodowej.

W 1903 r. Stronnictwo Ludowe zostało przekształcone w Polskie Stronnictwo Ludowe, a dwudziestodwuletni Wincenty Witos znalazł się w jego Radzie Naczelnej. Kolejne lata, dzięki zaangażowaniu w życie publiczne, przyniosły mu awans do grona liderów polskiego ruchu ludowego w Galicji. W 1905 r. Witos został radnym rady powiatu tarnowskiego, w 1908 – posłem na Sejm Krajowy we Lwowie, a w 1911 – posłem do wiedeńskiej Rady Państwa. Jednocześnie, od kwietnia 1908 r. pełnił funkcję wójta Wierzchosławic. To ostatnie stanowisko zajmował nieprzerwanie przez 23 lata. Szybka kariera nie sprawiła, że spoczął na laurach. Przez cały ten okres Witos samodzielnie poszerzał wiedzę, wnikliwie obserwował i analizował wydarzenia rozgrywające się tak w kraju, jak i na arenie międzynarodowej. W grudniu 1913 r., po rozłamie w PSL, współtworzył Polskie Stronnictwo Ludowe „Piast”, które jeszcze mocniej akcentowało sprawę odbudowy polskiej państwowości.

Po wybuchu I wojny światowej PSL-Piast poparło ideę tworzenia Legionów Polskich u boku armii austriackiej, a Witos znalazł się w Naczelnym Komitecie Narodowym, który był polityczną nadbudową tego załączka polskiej armii. Osobiście doświadczał też uciążliwości związanych z wojną – jako wójt Wierzchosławic przeciwstawiał się brutalności i rekwizycjom dokonywanym przez obie walczące strony. Zaangażowanie w rozwiązanie spraw lokalnych nie umniejszyło aktywności Witos dla sprawy narodowej. Rozpoznając stanowiska różnych partii i środowisk w sprawie sojuszy, zwrócił uwagę na siły orientujące się na ententę, m.in. Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne. Witos i PSL-Piast zaczęli stopniowo odchodzić od koncepcji odbudowy polskiej państwowości w oparciu o monarchię habsburską. Gdy 9 lutego 1918 r. traktatem brzeskim państwa centralne oddały Chełmszczyznę i część Podlasia Ukraińskiej Republice Ludowej, Witos akt ten określił mianem „czwartego rozbioru Polski”. Osiem miesięcy później, w październiku 1918 r. rozpoczął się rozpad Austro-Węgier.

28 października 1918 r. w Krakowie utworzono Polską Komisję Likwidacyjną, stanowiącą tymczasowy polski organ władzy cywilnej i wojskowej w Galicji. Witos został członkiem Prezydium PKL, a następnie jej przewodniczącym. Trzy tygodnie później powstał ponaddzielnicowy rząd Jędrzeja Moraczewskiego.

W Sejmie Ustawodawczym (1919–1922) zakres aktywności Witos był szeroki. Zabierał głos zarówno w sprawach dotyczących polityki zagranicznej, jak i w kwestii lichwy towarzyszącej sprzedaży trawy na łąkach. Wiele uwagi Witos poświęcał zagadnieniu reformy rolnej. Wynikało to nie tylko z racji jego pochodzenia i partyjnej przynależności, ale miało o wiele szerszy kontekst.

[Czytaj artykuł Tomasza Berezy *Premier państwowiec. Wincenty Witos \(1874-1945\)* na portalu przystanekhistoria.pl](#)

* * *

Polecamy materiały Instytutu Pamięci Narodowej poświęcone Wincentemu Witosowi:

- [Wincenty Witos, *Dzieła wybrane*, t. 1-5](#)
- [Mateusz Szpytma: Wincenty Witos i Stanisław Mierzwa. Ludowcy w służbie Rzeczypospolitej](#)
- [Archiwum Pełne Pamięci. Witos, Mierzwa, Mikołajczyk, Reymont... Unikatowa kolekcja zdjęć przekazana krakowskiemu IPN](#)

- [Marcin Buła: Lider ludowców Wincenty Witos \(1874-1945\)](#)
- [Radosław Kurek: Materiały dotyczące Wincentego Witos z archiwum Stanisława Mierzw w krakowskim IPN](#)
- [Tomasz Bereza, Marcin Buła, Michał Kalisz, Wincenty Witos 1874-1945, wydanie III zmienione](#)
- [Biograficzna wystawa o Wincentym Witosie](#)
- [Wincenty Witos \(1874-1945\) \[PDF\] - broszura z serii „Patroni naszych ulic”. Tekst: Tomasz Bereza, Marcin Buła](#)
- [Wincenty Witos - premier rządu 1920, scenariusz Maciej Jasiński, rysunki Jacek Michalski, wkładka historyczna Janusz Skicki](#)
- Więcej materiałów na portalu przystanekhistoria.pl w [zakładce TEMATY pod hasłem Wincenty Witos](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Wierchosławice

Centrala

Ruch ludowy, Wincenty Witos

Uroczystości